

O'QUVCHI - YOSHLARDA IQTISODIY BILIM KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Shoimova Gulxayo Sherzod qizi

Shahrisabz davlat insituti

“Pedagogika nazariyasi va tarixi” yo'nalishi 1-kurs magistr talabasi

Telefon raqami: +998 90 877 72 75

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilingan. Unda iqtisodiy tarbiyaning mazmuni, ahamiyati hamda ta'lim jarayonida iqtisodiy savodxonlikni shakllantirish yo'llari yoritib berilgan. Shuningdek, fanlararo integratsiya, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishdagi roli ochib berilgan. Maqolada o'qituvchi va ota-onalar hamkorligining iqtisodiy tarbiyadagi ahamiyati ham asoslab berilgan.

Kalit so'zlar:

iqtisodiy bilim, iqtisodiy ko'nikma, iqtisodiy tarbiya, iqtisodiy savodxonlik, pedagogik imkoniyatlar, fanlararo integratsiya, interfaol metodlar, o'quvchi-yoshlar.

АННОТАЦИЯ

В данной статье с научно-педагогической точки зрения анализируются педагогические возможности развития экономических знаний и навыков у учащейся молодежи. Рассматриваются содержание и значение экономического воспитания, а также пути формирования экономической грамотности в образовательном процессе. Раскрыта роль межпредметной интеграции, современных педагогических технологий, интерактивных

методов и информационно-коммуникационных технологий в развитии экономического мышления учащихся. Также обоснована значимость сотрудничества учителя и родителей в экономическом воспитании обучающихся.

Ключевые слова:

экономические знания, экономические навыки, экономическое воспитание, экономическая грамотность, педагогические возможности, межпредметная интеграция, интерактивные методы, учащаяся молодежь.

ANNOTATION

This article analyzes the pedagogical opportunities for developing economic knowledge and skills among students from a scientific and pedagogical perspective. The content and significance of economic education, as well as ways of forming economic literacy in the educational process, are discussed. The role of interdisciplinary integration, modern pedagogical technologies, interactive methods, and information and communication technologies in developing students' economic thinking is highlighted. The importance of cooperation between teachers and parents in the process of economic education is also substantiated.

KEYWORDS:

economic knowledge, economic skills, economic education, economic literacy, pedagogical opportunities, interdisciplinary integration, interactive methods, students.

KIRISH

Hozirgi davrda jamiyat taraqqiyoti iqtisodiy munosabatlarning tobora murakkablashuvi bilan tavsiflanmoqda. Bozor iqtisodiyoti sharoitida yashayotgan shaxs nafaqat kasbiy bilimlarga, balki iqtisodiy savodxonlikka, moliyaviy madaniyatga va iqtisodiy fikrlash ko'nikmalariga ham ega bo'lishi lozim. Ayniqsa, o'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish ta'lim tizimining

muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki yoshlar kelajak jamiyatining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, ularning iqtisodiy jihatdan yetuk bo'lishi mamlakat barqaror rivojlanishining muhim omilidir.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar ham o'quvchilarning hayotiy kompetensiyalarini, jumladan, iqtisodiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilayotganini ko'rsatadi. Shu bois, umumta'lim maktablari va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiyani samarali tashkil etish, uning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash va amaliyotga tatbiq etish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Mazkur maqolada o'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning mazmuni, ahamiyati hamda pedagogik imkoniyatlari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilinadi.

O'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishning nazariy asoslari

Iqtisodiy bilim - bu shaxsning iqtisodiy jarayonlar, bozor munosabatlari, ishlab chiqarish, taqsimot, ayirboshlash va iste'mol jarayonlari haqidagi bilimlar majmuasidir. Iqtisodiy ko'nikmalar esa ushbu bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llay olish, iqtisodiy vaziyatlarni tahlil qilish va to'g'ri qarorlar qabul qilish qobiliyatini ifodalaydi.

Pedagogika fanida iqtisodiy tarbiya shaxsning iqtisodiy ongini, iqtisodiy madaniyatini va iqtisodiy mas'uliyatini shakllantirishga yo'naltirilgan uzluksiz jarayon sifatida qaraladi. O'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoni ularning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi zarur.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida iqtisodiy bilimlar sodda tushunchalar orqali, masalan, mehnat, pul, tejash, buyumlarning qiymati kabi tushunchalar yordamida shakllantiriladi. O'rta va yuqori sinflarda esa murakkabroq iqtisodiy kategoriyalar - bozor, raqobat, tadbirkorlik, soliqlar, davlat budjeti kabi tushunchalar bilan

boyitiladi. Bu bosqichma-bosqichlik o'quvchilarning iqtisodiy tafakkurini izchil rivojlantirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda fanlararo integratsiyaning ahamiyati

O'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirishda fanlararo integratsiya muhim pedagogik imkoniyatlardan biri hisoblanadi. Iqtisodiy tarbiya faqatgina "Iqtisodiyot" fanigagina bog'lanib qolmasdan, boshqa fanlar bilan uzviy aloqada olib borilishi samarali natijalar beradi.

Masalan, matematika fanida foizlar, hisob-kitoblar, masalalar orqali moliyaviy savodxonlik elementlarini shakllantirish mumkin. Geografiya fanida mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishi, tabiiy resurslardan foydalanish masalalari tahlil qilinadi. Huquq fanida mulkchilik shakllari, mehnat munosabatlari, soliqlar va tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslari o'rganiladi. Texnologiya fanida esa ishlab chiqarish jarayonlari, mahsulot tannarxi, mehnat samaradorligi kabi tushunchalar orqali iqtisodiy ko'nikmalar rivojlantiriladi.

Bunday fanlararo yondashuv o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarning yaxlit tizimini shakllantirib, ularni real hayot bilan bog'lash imkonini yaratadi.

Interfaol metodlar va pedagogik texnologiyalarning roli

O'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. An'anaviy ma'ruza usuli bilan cheklanib qolish o'quvchilarning faolligini pasaytiradi, shu sababli ta'lim jarayonida faol metodlarni qo'llash zarur.

Rol o'ynash va ishbilarmonlik o'yinlari orqali o'quvchilar iqtisodiy vaziyatlarni modellashtiradilar. Masalan, "bozor", "tadbirkor va iste'molchi", "oilaviy budjet" kabi o'yinlar o'quvchilarda iqtisodiy tafakkur va muomala madaniyatini rivojlantiradi. Keys-stadi usuli orqali real hayotdagi iqtisodiy muammolar tahlil qilinib, o'quvchilar mustaqil fikr yuritishga o'rganadilar.

Loyihaviy ta'lim texnologiyasi ham iqtisodiy ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali hisoblanadi. O'quvchilarning "Biznes-reja tuzish", "Oilaviy daromad va xarajatlar tahlili", "Maktab mini-loyihasi" kabi ishlari ularning amaliy iqtisodiy tajribasini oshiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari

Raqamli texnologiyalar rivojlangan hozirgi davrda iqtisodiy ta'limni axborot-kommunikatsiya texnologiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Elektron darsliklar, onlayn platformalar, interaktiv testlar va iqtisodiy simulyatorlar o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Masalan, virtual bozor modellarida o'quvchilar mahsulot sotish, narx belgilash, foyda va zarar hisoblash jarayonlarini amalda ko'rib chiqadilar. Bu esa nazariy bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishiga yordam beradi. Shuningdek, internet manbalari orqali iqtisodiy yangiliklarni tahlil qilish o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi.

O'qituvchi va ota-onalar hamkorligining ahamiyati

O'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishda o'qituvchining pedagogik mahorati muhim o'rin tutadi. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yo'naltiruvchi va maslahatchi sifatida faoliyat olib borishi lozim. Uning iqtisodiy savodxonligi, innovatsion yondashuvi va shaxsiy namunasi o'quvchilarga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik ham iqtisodiy tarbiyaning muhim sharti hisoblanadi. Oilada bolaga pulni to'g'ri sarflash, tejash, mehnatning qadriyat ekanligini tushuntirish maktabda berilgan bilimlarni mustahkamlaydi. Oila va maktab hamkorligi orqali o'quvchilarda iqtisodiy mas'uliyat hissi shakllanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'quvchi-yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish keng pedagogik imkoniyatlarga ega bo'lib, ularni samarali amalga oshirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Fanlararo integratsiya,

interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, o‘qituvchi va otanalar hamkorligi orqali iqtisodiy jihatdan savodli, mustaqil fikrlovchi va tashabbuskor yoshlarni tarbiyalash mumkin. Bu esa jamiyatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi. *“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun.* - Toshkent, 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ–637-son.

Manba: <https://lex.uz/docs/5112930>

2. Abduqodirov A., Begimqulov U. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar.* - Toshkent: “O‘qituvchi”, 2019.

3. Xodjayev B.X. *Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim nazariyasi va amaliyoti.* - Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.

4. UNESCO. *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives.* - Paris: UNESCO Publishing, 2015.

Manba: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993>

5. OECD. *PISA 2018 Results: Are Students Smart about Money?* - OECD Publishing, 2020.

Manba: <https://www.oecd.org/pisa/innovation/financial-literacy/>